

KONINKRIJK BELGIË

ADVIES 40.876/1/V

VAN DE AFDELING WETGEVING
VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste vakantiekamer, op 7 juli 2006 door de Minister van Ambtenarenzaken verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van wet "tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector", heeft op 25 juli 2006 het volgende advies gegeven:

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de afdeling wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond ⁽¹⁾, alsmede van de te vervullen vormvereisten.

Daarnaast bevat dit advies ook een aantal opmerkingen over andere punten. Daaruit mag echter niet worden afgeleid dat de afdeling wetgeving binnen de haar toegemeten termijn een exhaustief onderzoek van het ontwerp heeft kunnen verrichten.

*

* *

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. Het voor advies voorgelegde voorontwerp strekt ertoe de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector op drie punten te wijzigen.

In de eerste plaats wordt, naar het voorbeeld van het generatiepact voor wat de private sector betreft, een maatregel genomen ter verhoging van de werkgelegenheidsgraad van de oudere werknemers in de openbare sector. Met name wordt het stelsel van de halftijdse vervroegde uittreding versoepeld. Terwijl de maximumduur volgens de vigerende regeling vijf jaar bedraagt, en dan noodzakelijk gevolgd wordt door de opruststelling van de betrokkene, beoogt de ontworpen regeling het mogelijk te maken om onbeperkt, tot aan de datum van verplichte opruststelling, in het stelsel te blijven werken. Terwijl de beslissing van de betrokkene om te kiezen voor de halftijdse vervroegde uittreding volgens de vigerende regeling onherroepelijk is, wil de ontworpen regeling het voor de betrokkene mogelijk maken om daaraan een einde te stellen en dus opnieuw voltijds te werken (artikel 2 van het ontwerp; wijziging van artikel 3 van de wet).

⁽¹⁾ Aangezien het om een ontwerp van wet gaat, wordt onder rechtsgrond de conformiteit met hogere normen verstaan.

Voorts wordt beoogd om in te spelen op de, ingevolge artikel 4 van de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en gemeenschappen, gewijzigde bevoegdheidsregeling inzake de ondergeschikte besturen. Terwijl de personeelsleden van de provincies en de gemeenten oorspronkelijk zonder meer de in de wet bedoelde rechten ⁽²⁾ konden uitoefenen, staat het thans aan de gewesten om te beslissen in hoeverre die rechten nog gelden voor de betrokken personeelsleden. Het ontwerp wil de verdere toepassing van de wet op de bedoelde personeelsleden, en op die van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, afhankelijk stellen van een uitdrukkelijk door de Koning genomen beslissing, te nemen op verzoek van het betrokken gewest (artikelen 3 en 4 van het ontwerp; wijziging van de artikelen 13 en 14 van de wet).

Een derde wijziging heeft betrekking op de inhoud van het verslag dat de bevoegde minister jaarlijks over de resultaten van de wet bij de federale wetgevende kamers moet indienen (artikel 5 van het ontwerp; vervanging van artikel 26 van de wet).

Ten slotte bevat het ontwerp een overgangsregeling i.v.m. de hangende individuele aanvragen tot het verkrijgen van de halftijdse vervroegde uittreding en i.v.m. de lopende stelsels van halftijdse vervroegde uittreding (artikel 6, §§ 2 en 3, van het ontwerp).

BEVOEGDHEID VAN DE FEDERALE OVERHEID

3. In zoverre het ontwerp bepalingen bevat die specifiek van toepassing zijn op de personeelsleden van de gemeenten, de provincies, de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en de openbare instellingen en publiekrechtelijke verenigingen die afhangen van een provincie of een gemeente, kan worden herinnerd aan het advies dat de Raad van State op 18 februari 1997 heeft gegeven over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 3 december 1997 tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector:

⁽²⁾ Recht op halftijdse vervroegde uittreding (artikelen 2 tot 5) en recht op de vrijwillige vierdagenweek (artikelen 10 tot 10^{quater}).

"2.1. De ontworpen bepalingen hebben betrekking op, eensdeels, de personeelsleden tewerkgesteld bij de provincies en gemeenten (artikel 2 van het ontwerp) en, anderdeels, de personeelsleden van de in artikel 13 van de wet van 10 april 1995 bedoelde administratieve overheden, waaronder de personeelsleden van de gemeenschappen en de gewesten, van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en van de verenigingen van gemeenten tot nut van het algemeen (artikel 3 van het ontwerp).

Wat de laatste categorie van overheden betreft, ressorteert de rechtspositieregeling van hun personeel niet onder de federale overheid, maar naar gelang van het geval onder de gemeenschappen of de gewesten. De ontworpen regeling beperkt, op het eerste gezicht, de autonomie van de deelgebieden om de rechtspositieregeling van hun personeel te bepalen of om de organieke regels vast te stellen met betrekking tot het personeel van openbare centra voor maatschappelijk welzijn of intercommunales, doordat aan het desbetreffende personeel een recht wordt verleend op arbeidsduurvermindering en de betrokken overheden verplicht worden om een weddecomplement te betalen en werklozen ter vervanging aan te werven. In tegenstelling tot de regeling van de loopbaanonderbreking, waar de tegemoetkoming wordt gedragen door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, moeten de overheden bovendien zelf de last van het weddecomplement dragen (ontworpen artikel 10*ter*).

In ruil daarvoor kunnen zij echter vrijstelling van patronale bijdragen genieten. Voor het verlenen van die vrijstelling is de federale overheid bevoegd.

2.2. Artikel 14 van de voornoemde wet van 10 april 1995, zoals gewijzigd bij artikel 3 van het ontwerp, vereist echter een verzoek van de betrokken gemeenschap of van het betrokken gewest om de toepassing van deze wet mogelijk te maken. De verplichtingen vervat in het ontwerp kunnen dan ook worden opgevat als voorwaarden waarmee de gemeenschappen en gewesten autonoom moeten instemmen om de federale vrijstelling te genieten. Aldus beschouwd blijft de ontworpen regeling binnen de bevoegdheid van de federale overheid.

De ontworpen bepalingen strekken er bovendien toe om bij te dragen tot een herverdeling van de beschikbare arbeid, en moeten ook vanuit dit oogpunt worden opgevat als een zaak van tewerkstelling, waarvoor de federale overheid bevoegd is gebleven" ⁽³⁾.

Zoals in dat advies is uiteengezet, behoren de bepalingen van de wet van 10 april 1995 die verband houden met de rechtspositie van personeelsleden van de overheid in beginsel tot de bevoegdheid van de federale overheid, die immers de rechtspositie kan regelen van het personeel dat onder haar bevoegdheid valt. Sinds de inwerkingtreding van de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en gemeenschappen, is de federale overheid niet meer

⁽³⁾ R.v.St., afd. wetg., advies 26.095/1 van 18 februari 1997 over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 3 december 1997 tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector, *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 49-1039/1, (12), 12-13.

bevoegd om de rechtspositie van de personeelsleden van de provincies en de gemeenten vast te stellen. De bepalingen van de wet van 10 april 1995 die aan de personeelsleden van de provincies en de gemeenten rechten toekennen, blijven nochtans voor die personeelsleden gelden, zolang die bepalingen niet door de gewesten, ieder voor zich, gewijzigd of vervangen zijn. Dit laatste blijkt op dit ogenblik nog niet gebeurd te zijn. Het staat daarentegen niet aan de federale overheid om te beslissen dat het recht op halftijdse vervroegde uittreding en het recht op de vrijwillige vierdagenweek voortaan niet meer zouden gelden voor de personeelsleden van de provincies en de gemeenten, of dat die rechten slechts onder bepaalde voorwaarden toegekend zouden kunnen worden.

De federale overheid blijft daarentegen bevoegd, op grond van haar bevoegdheid inzake sociale zekerheid, om te bepalen dat, als de gewesten beslissen om de genoemde rechten te blijven erkennen in hoofde van de personeelsleden van de provincies en de gemeenten, de betrokken werkgevers vrijgesteld zijn van de patronale bijdragen ⁽⁴⁾. Niets belet de federale overheid om het verlenen van die vrijstelling afhankelijk te stellen van een verzoek van het betrokken gewest om de daarmee verband houdende bepalingen van de wet van 10 april 1995 toepasselijk te maken op de provincies en de gemeenten.

In beginsel blijft het ontwerp binnen de grenzen van de federale bevoegdheid. Het ontwerp bevat echter bepalingen die de indruk wekken dat de federale wetgever maatregelen neemt, niet enkel in verband met de mate waarin provincies en gemeenten en ook andere overheden die vallen onder de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten, een vrijstelling van de patronale bijdragen kunnen genieten, maar ook in verband met de mate waarin de in de wet van 10 april 1995 vervatte rechtspositieregeling van toepassing is op de personeelsleden van de genoemde overheden. Hierop wordt teruggekomen bij de bespreking van de artikelen 3 en 6 van het ontwerp (zie hierna, de opmerkingen 7 en 11).

⁽⁴⁾ De federale bevoegdheid inzake tewerkstelling lijkt een minder prominente rol te spelen, nu de wet van 10 april 1995 niet meer voorziet in enige verplichting om personeelsleden die gebruik maken van de rechten bedoeld in de wet, door andere personen te vervangen. Zie de artikelen 5, 9, § 1, 10^{quater}, § 1, en 12, § 1, van de wet.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 2

4. Volgens het ontworpen artikel 3, § 1, eerste lid, van de wet van 10 april 1995 (artikel 2, 1°, van het ontwerp) geldt het recht op halftijdse vervroegde uittreding slechts voor personeelsleden die de leeftijd van 55 jaar bereikt hebben. Aldus bestendigt het ontwerp een verschil in behandeling op grond van de leeftijd van de betrokkenen.

In dit verband meent de Raad van State te moeten herinneren aan een opmerking die hij gemaakt heeft over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact:

"2. In het om advies voorgelegde wetsontwerp komt in tal van bepalingen een verschil in behandeling voor. Volgens een vaste rechtspraak, onder meer van het Arbitragehof, sluiten de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, rekening houdend met het doel en de gevolgen van de maatregel en met de aard van de terzake geldende beginselen; de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie zijn geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Voor elk in het ontwerp gehanteerde onderscheid zal derhalve een deugdelijke verantwoording voorhanden moeten zijn. Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van het onderscheid dat wordt gemaakt op grond van leeftijd⁽⁵⁾. Voor een onderscheid op basis van leeftijd in het kader van het sociaal beleid moet bovendien rekening worden gehouden met richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, in het bijzonder met artikel 6, lid 1, eerste alinea, en met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen terzake. Volgens het Hof van Justitie kan het bevorderen van de opnemings in het arbeidsproces van werkloze oudere werknemers in beginsel worden geacht een verschil in behandeling op grond van leeftijd «objectief en redelijk» te rechtvaardigen. Hoewel de lidstaten in dit verband onbetwistbaar over een ruime beoordelingsvrijheid beschikken bij hun keuze van de maatregelen die geschikt zijn voor het verwezenlijken van hun doelstellingen op het gebied van sociaal beleid en werkgelegenheidsbeleid, moeten de middelen voor het bereiken van het legitieme doel ook «passend en noodzakelijk» zijn⁽⁶⁾.

(5) Voor een voorbeeld van een geval waarin het Arbitragehof oordeelde dat er geen evenredigheid was tussen de opgelegde leeftijdsgrens en het beoogde doel, zie Arbitragehof, 5 oktober 2005, nr. 152/2005, overw. B.8 (noot 8 uit het advies 39.420/1/2).

(6) H.v.J., 22 november 2005, Mangold, nr. C-144/04, punten 55-65 (noot 9 uit het advies 39.420/1/2).

Het verdient aanbeveling om daaromtrent de nodige verduidelijkingen in de memorie van toelichting op te nemen. Aan het Arbitragehof komt het uiteindelijk toe om dergelijke maatregelen aan de voormelde voorwaarden te toetsen" ⁽⁷⁾.

5. Het ontworpen artikel 3, § 2, eerste lid, tweede volzin, van de wet van 10 april 1995 (artikel 2, 2°, van het ontwerp) neemt de bepaling over die thans vervat is in artikel 3, § 2, eerste lid, derde volzin, van de genoemde wet. Gevraagd of die bepaling ten gevolge van de ontworpen regeling niet zonder voorwerp is, heeft de gemachtigde van de regering verklaard:

"De wijziging van artikel 3, § 2, eerste lid, van de wet van 10 april 1995 heeft tot doel de onomkeerbaarheid van de aanvraag voor de halftijds vervroegde uittreding te schrappen. Bovendien wordt een § 4 ingevoegd waaruit duidelijk blijkt dat een einde kan gesteld worden aan het stelsel van de halftijds vervroegde uittreding. Zodoende is het niet langer nodig om in artikel 3, § 2, eerste lid, de mogelijkheid te voorzien om te kunnen overstappen naar een ander systeem van vervroegde uittreding of verlof voorafgaand aan de pensionering."

Gelet op die uitleg, dient de tweede volzin uit het ontworpen artikel 3, § 2, eerste lid, te worden weggelaten.

6. De Raad van State merkt op dat, aangezien de federale overheid niet bevoegd is om de rechtspositie van het personeel van de provincies en de gemeenten te regelen (zie hiervóór, opmerking 3), de ontworpen wijzigingen van artikel 3 van de wet van 10 april 1995 niet gelden voor dat personeel. Het staat aan elk van de gewesten om die wijzigingen eventueel in de voor hen geldende tekst van de wet van 10 april 1995 aan te brengen, of om te bepalen dat de bij de ontworpen wet aangebrachte wijzigingen ook voor dat personeel gelden, of nog, om die wijzigingen te verwerken in de rechtspositieregelingen die specifiek voor dat personeel gelden.

⁽⁷⁾ R.v.St., afd. wetg., advies 39.420/1/2 van 22 en 23 november 2005 over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact, *Parl. St.*, Kamer, 2005-06, nr. 51-2128/1, (111), 115-116.

Artikel 3

7. Gevraagd naar de precieze betekenis van artikel 3, heeft de gemachtigde van de regering het volgende verklaard:

"Artikel 4 van de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, heeft per 1 januari 2002 de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 gewijzigd, in die zin dat de gewesten voortaan bevoegd zijn voor de organieke wetgeving op de gemeenten en provincies. Weliswaar werden een aantal uitzonderingen voorzien. Als gevolg daarvan gingen automatisch ook de (beleids)bevoegdheden inzake de rechtspositieregeling van het personeel van de gemeenten en de provincies over van de federale overheid naar de gewesten. Zodoende is het aan het gewest om eerst in te stemmen met de (gewijzigde) voorwaarden om de federale vrijstelling te genieten.

Het is om deze reden dat artikel 3 van het ontwerp voorziet dat artikel 13 van de wet van 10 april 1995 uitgebreid wordt tot de overheden vermeld onder de titels II en III (de gemeenten, de provincies en hun bedrijven) waarop deze titels niet langer van toepassing zouden zijn. Zodoende zullen deze overheden niet automatisch gebruik kunnen maken van de nieuwe regeling inzake de halftijds vervroegde uittreding, maar kunnen zij zich wel aansluiten, indien zij natuurlijk door hun voogdijoverheid gemachtigd worden."

Zoals hiervóór is uiteengezet, staat het niet meer aan de federale overheid om te beslissen of de bepalingen van de wet van 10 april 1995, in zoverre die de rechtspositie van het personeel van de provincies en de gemeenten betreffen, nog al dan niet op dat personeel van toepassing zijn: de beslissing daarover behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de gewesten. Zolang de gewesten geen maatregelen nemen die afwijken van de vigerende rechtspositiebepalingen van de wet van 10 april 1995, blijven die bepalingen onverkort gelden voor het bedoelde personeel. De federale overheid is enkel bevoegd om te beslissen in welke mate een vrijstelling van de patronale bijdragen wordt verleend.

De ontworpen bepaling wekt nochtans de indruk dat ook de rechtspositieregeling, d.i. de erkenning van het recht op halftijdse vervroegde uittreding en van het recht op de vrijwillige vierdagenweek, en van de modaliteiten ervan, voor het personeel van de provincies en de gemeenten voortaan onder de toepassing valt van de bepalingen van titel V van de wet, en dus zou afhangen van een verzoek van het betrokken gewest en van een instemming bij koninklijk besluit. Om die indruk weg te nemen, kan artikel 3 van het ontwerp beter vervangen worden door een bepaling waarbij het volgende lid wordt toegevoegd aan artikel 13 van de wet:

"In zoverre de titels II en III bepalingen bevatten die van toepassing zijn op de provincies en de gemeenten, met inbegrip van de provinciebedrijven, de autonome provinciebedrijven, de gemeentebedrijven en de autonome gemeentebedrijven, gelden de bepalingen van die titels in verband met de vrijstelling van de werkgeversbijdragen slechts voor die overheden voor zover die bepalingen met toepassing van artikel 14 daarop uitdrukkelijk van toepassing verklaard zijn."

Artikel 4

8. Volgens het ontworpen artikel 14, tweede lid, van de wet van 10 april 1995 moet het collectief verzoek uitgaan van het gewest, niet enkel voor wat betreft de gemeenten en de provincies (en de openbare "inrichtingen" (lees: "instellingen") en publiekrechtelijke verenigingen die ervan afhangen), maar ook voor wat betreft de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Op grond van artikel 5, § 1, II, 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen zijn echter niet de gewesten, maar de gemeenschappen bevoegd voor de regeling van de rechtspositie van het personeel van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn ⁽⁸⁾.

9. In het reeds genoemde advies over het ontwerp dat geleid heeft tot de wet van 3 december 1997 heeft de Raad van State in verband met het "collectief verzoek" het volgende opgemerkt:

"3. Artikel 3, 2°, van het ontwerp geeft een omschrijving van wat onder «collectief verzoek» moet worden verstaan, met name «het verzoek uitgaande van de overheid bevoegd voor het toezicht op vermelde administratieve overheden». Die omschrijving zou de indruk kunnen wekken dat daarmede de namens de gemeenschappen en gewesten optredende overheden worden bedoeld welke het administratief toezicht over de bedoelde ondergeschikte besturen uitoefenen, en dus dat de federale wetgever zich hier op het terrein van de gemeenschappen en gewesten begeeft. Bovendien blijkt zulks niet eens de bedoeling van de stellers van het ontwerp te zijn. Wat deze ermee bedoelen is, dat het zogezegde «collectief verzoek» om de regeling inzake herverdeling van de arbeid te genieten, namens meerdere of alle openbare centra voor maatschappelijk welzijn en andere van de

⁽⁸⁾ Rdpl., o.m., Arbitragehof, 20 februari 2002, nr. 43/2002, overw. B.5.1.

provincies en gemeenten afhangende besturen (...), kan worden ingediend door die overheidsorganen welke overeenkomstig de door de gemeenschappen en gewesten vastgestelde organieke regelingen daartoe bevoegd zijn, en dit overeenkomstig de bij diezelfde regelingen gestelde modaliteiten.

De bepaling zou dan ook in die zin moeten worden aangepast" ⁽⁹⁾.

Deze opmerking blijft ook voor het thans voorliggende ontwerp pertinent. Mede gelet op opmerking 8, lijkt in het ontworpen artikel 14, tweede lid, geschreven te kunnen worden: "... kan alleen een collectief verzoek ingediend worden. Onder collectief verzoek wordt verstaan een verzoek uitgaande van de bevoegde overheid van de betrokken gemeenschap of het betrokken gewest, namens een of meer van de genoemde administratieve overheden".

Artikel 6

10. Vanuit wetgevingstechnisch oogpunt kan worden opgemerkt dat het ontworpen artikel 6 is geconcipieerd als een autonome bepaling en dus niet als een wijzigende bepaling van de wet van 10 april 1995. De bepaling is in de huidige redactie niet werkbaar, nu ze verwijst naar "deze wet", terwijl daaronder nu eens de ontworpen wet, dan weer de wet van 10 april 1995 verstaan lijkt te moeten worden.

Voorts lijkt uit de in paragraaf 1 gehanteerde formule ("heeft uitwerking met ingang van ...") te volgen dat het de bedoeling is om aan de ontworpen wet terugwerkende kracht te verlenen. De vraag rijst of er daarvoor wel een voldoende verantwoording is.

11. Op beide aspecten gewezen, heeft de gemachtigde van de regering verklaard dat oorspronkelijk de bedoeling bestond om in een beperkte terugwerkende kracht te voorzien voor de ontworpen versoepeling van de regeling inzake de halftijdse vervroegde uittreding, doch dat ondertussen is gebleken dat dit niet langer opportuun zou zijn. De gemachtigde heeft vervolgens een nieuwe tekst voor artikel 6 voorgesteld:

⁽⁹⁾ R.v.St., afd. wetg., advies 26.095/1 van 18 februari 1997, aangehaald, p. 13.

"In artikel 27 van dezelfde wet, gewijzigd door de wet van 3 december 1997 en de koninklijke besluiten van 3 oktober 2003, 1 februari 2005 en 22 februari 2006, wordt een § 4 ingevoegd, luidende als volgt:

«§ 4. De aanvragen om de halftijdse vervroegde uittreding te bekomen, die ingediend zijn vóór de datum van inwerkingtreding van de wet van @ tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector, worden geregeld door de bepalingen van de wet van @ tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector.

De lopende stelsels van halftijds vervroegde uittreding op de datum van inwerkingtreding van de wet van @ tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector, lopen verder op basis van de bepalingen van de wet van @ tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector.

In afwijking van het eerste en het tweede lid, blijven de halftijds vervroegde uittredingen voor de in artikel 14, tweede lid, bedoelde administratieve overheden, geregeld door de bepalingen die geldig waren de dag voor de datum van inwerkingtreding van de wet van @ tot wijziging van de wet van 10 april 1995 betreffende de herverdeling van de arbeid in de openbare sector, voor zolang ze het voorwerp niet hebben uitgemaakt van een collectief verzoek, overeenkomstig artikel 14, tweede lid.»

Bij het ontworpen eerste en tweede lid van deze tekst passen de volgende opmerkingen:

- in het ontworpen eerste lid dient *in fine* te worden geschreven: "... worden geregeld door de bepalingen van deze wet, zoals die gewijzigd zijn bij de genoemde wet van @";
- in het ontworpen tweede lid dient *in fine* te worden geschreven: "... worden verder geregeld door de bepalingen van deze wet, zoals die gewijzigd zijn bij de genoemde wet van @".

Gelet op de opmerking i.v.m. de bevoegdheid van de federale overheid (hiervóór, opmerking 3), en op het feit dat er geen reden lijkt te zijn om de overgangsregeling voor de provincies, de gemeenten en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn te beperken tot de halftijdse vervroegde uittredingen, kan het ontworpen derde lid voorts beter geschreven worden als volgt:

.../...

"In afwijking van het eerste en het tweede lid blijft de vrijstelling van de werkgeversbijdragen in verband met de halftijdse vervroegde uittredingen en de vrijwillige vierdagenweek gelden voor de in artikel 14, tweede lid, bedoelde administratieve overheden, op voorwaarde dat de halftijdse vervroegde uittredingen en de vrijwillige vierdagenweek beantwoorden aan de bepalingen van de titels II en III zoals die bepalingen van kracht waren de dag vóór de datum van inwerkingtreding van de genoemde wet van @, zolang die vrijstelling niet het voorwerp heeft uitgemaakt van een koninklijk besluit, genomen met toepassing van artikel 14, eerste lid."

De kamer was samengesteld uit

de Heren	J. DE BRABANDERE	voorzitter van de Raad van State,
	P. LEMMENS,	kamervoorzitter,
	J. BAERT,	staatsraad,
	J. VELAERS,	assessoren van de afdeling wetgeving,
Mevrouw	A.-M. GOOSSENS,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. B. WEEKERS, auditeur.

DE GRIFFIER,

DE VOORZITTER,

A.-M. GOOSSENS

J. DE BRABANDERE

ROYAUME DE BELGIQUE

AVIS 40.876/1/V

DE LA SECTION DE LÉGISLATION
DU CONSEIL D'ÉTAT

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, première chambre des vacations, saisi par le Ministre de la Fonction publique, le 7 juillet 2006, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi "modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public", a donné le 25 juillet 2006 l'avis suivant:

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique ⁽¹⁾ et l'accomplissement des formalités prescrites.

Par ailleurs, le présent avis comporte également un certain nombre d'observations sur d'autres points. Il ne peut toutefois s'en déduire que, dans le délai qui lui est imparti, la section de législation a pu procéder à un examen exhaustif du projet.

*
* *

PORTÉE DU PROJET

2. L'avant-projet soumis pour avis a pour objet de modifier sur trois points la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public.

Tout d'abord, à l'instar du pacte de génération concernant le secteur privé, une mesure est prise en vue d'augmenter le taux d'emploi des travailleurs âgés dans le secteur public. Le régime du départ anticipé à mi-temps est notamment assoupli. Alors que la durée maximale s'élève à cinq ans selon le régime actuel et qu'elle est nécessairement suivie par la mise à la retraite de l'intéressé, le texte en projet entend permettre de continuer à travailler sous ce régime d'une manière illimitée jusqu'à la date de mise à la retraite obligatoire. Alors que la décision de l'intéressé qui choisit un départ anticipé à mi-temps est irrévocable selon le régime en vigueur, le texte en projet lui permettra d'y mettre fin et donc de travailler à nouveau à temps plein (article 2 du projet; modification de l'article 3 de la loi).

L'intention, ensuite, est de répercuter la modification des règles répartitrices de compétences concernant les pouvoirs subordonnés qui est intervenue à la suite de l'article 4 de la loi spéciale du 13 juillet 2001 portant transfert de diverses compétences

⁽¹⁾ S'agissant d'un projet de loi, on entend par fondement juridique la conformité aux normes supérieures.

aux régions et communautés. Alors que les membres du personnel des provinces et des communes pouvaient à l'origine exercer d'office les droits visés dans la loi ⁽²⁾, il appartient à présent aux régions de décider dans quelle mesure ces droits vaudront encore pour les membres du personnel concernés. Le projet envisage de subordonner l'application future de la loi aux membres du personnel concernés et aux membres du personnel des centres publics d'aide (lire: action) sociale à une décision prise explicitement par le Roi, à la demande de la région concernée (articles 3 et 4 du projet; modification des articles 13 et 14 de la loi).

Une troisième modification concerne le contenu du rapport que le ministre compétent doit remettre chaque année aux chambres législatives fédérales sur les résultats de la loi (article 5 du projet; remplacement de l'article 26 de la loi).

Enfin, le projet contient une mesure transitoire pour les demandes individuelles pendantes qui ont été introduites en vue d'obtenir le départ anticipé à mi-temps et les régimes de départ anticipé à mi-temps en cours (article 6, §§ 2 et 3, du projet).

COMPÉTENCE DE L'AUTORITÉ FÉDÉRALE

3. Dans la mesure où le projet comprend des dispositions spécifiquement applicables aux membres du personnel des communes, des provinces, des centres publics d'action sociale, des établissements publics et des associations de droit public qui dépendent d'une province ou d'une commune, il peut être renvoyé à l'avis que le Conseil d'État a donné le 18 février 1997 sur le projet devenu la loi du 3 décembre 1997 modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public:

"2.1. Les dispositions en projet portent, d'une part, sur les membres du personnel occupés par les provinces et les communes (article 2 du projet) et, d'autre part, sur les membres du personnel des autorités administratives visées à l'article 13 de la loi du 10 avril 1995, au nombre desquels figurent les membres du personnel des communautés et des régions, des centres publics d'aide sociale et des associations de communes dans un but d'utilité publique (article 3 du projet).

En ce qui concerne cette dernière catégorie d'autorités, la fixation du statut de leur personnel ne relève pas de l'autorité fédérale, mais selon le cas, des communautés ou des régions. A première vue, le régime en projet limite l'autonomie des communautés et régions pour fixer le statut de leur personnel ou

⁽²⁾ Droit au départ anticipé à mi-temps (articles 2 à 5) et droit à la semaine volontaire de quatre jours (articles 10 à 10^{quater}).

pour fixer les règles organiques relatives au personnel des centres publics d'aide sociale ou des intercommunales, du fait que le personnel concerné se voit accorder le droit à la réduction de la durée du travail et que les autorités concernées sont tenues de payer un complément de traitement et de recruter des chômeurs en remplacement. Par contraste avec le régime de l'interruption de carrière, où l'intervention est supportée par l'Office national de l'Emploi, les autorités doivent, au surplus, supporter elles-mêmes la charge du complément de traitement (article 10ter en projet).

Toutefois, elles peuvent bénéficier, en échange, de la dispense des cotisations patronales. L'autorité fédérale est compétente pour accorder cette dispense.

2.2. L'article 14 de la loi précitée du 10 avril 1995, tel qu'il est modifié par l'article 3 du projet, requiert cependant une demande de la communauté ou de la région concernée pour qu'il puisse être fait application de cette loi. Les obligations contenues au projet peuvent dès lors être considérées comme des conditions auxquelles les communautés et les régions doivent consentir de manière autonome pour bénéficier des dispenses fédérales. Vu sous cet angle, le régime en projet reste dans les limites de la compétence de l'autorité fédérale.

Les dispositions en projet tendent, en outre, à contribuer à une redistribution du travail disponible, et doivent être considérées, de ce point de vue également, comme relevant de l'emploi, pour lequel l'autorité fédérale est restée compétente" ⁽³⁾.

Comme l'énonce cet avis, les dispositions de la loi du 10 avril 1995 qui concernent le statut des membres du personnel des pouvoirs publics relèvent en principe de la compétence de l'autorité fédérale qui peut en effet régler le statut du personnel relevant de ses compétences. Depuis l'entrée en vigueur de la loi du 13 juillet 2001 portant transfert de diverses compétences aux régions et communautés, l'autorité fédérale n'est plus compétente pour fixer le statut des membres du personnel des provinces et des communes. Les dispositions de la loi du 10 avril 1995 qui accordent des droits aux membres du personnel des provinces et des communes continuent toutefois de s'appliquer à ces personnes tant que ces dispositions n'ont pas été modifiées ou remplacées par chacune des régions. Tel ne paraît pas encore avoir été le cas jusqu'à présent. Par contre, il n'appartient pas à l'autorité fédérale de décider que le droit au départ anticipé à mi-temps et le droit à la semaine volontaire de quatre jours ne s'appliqueraient plus aux

⁽³⁾ C.E., section de législation, avis 26.095/1 du 18 février 1997 sur le projet devenu la loi du 3 décembre 1997 modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public, *Doc. parl.*, Chambre, 1996-97, n° 49-1039/1, (12), 12-13.

membres du personnel des provinces et des communes ou que ces droits ne pourraient être attribués que sous certaines conditions.

Toutefois, en vertu de ses pouvoirs en matière de sécurité sociale, l'autorité fédérale demeure compétente pour prévoir que, si les régions décident de continuer à reconnaître les droits visés aux membres du personnel des provinces et des communes, les employeurs concernés sont exonérés des cotisations patronales ⁽⁴⁾. Rien n'empêche l'autorité fédérale de subordonner l'octroi de cette exonération à une demande de la région concernée en vue de rendre applicables aux provinces et aux communes les dispositions y afférentes de la loi du 10 avril 1995.

En principe, le projet demeure dans les limites de la compétence fédérale. Il comprend toutefois des dispositions qui donnent à penser que le législateur fédéral prend des mesures non seulement concernant la mesure dans laquelle les provinces et les communes et également d'autres autorités relevant de la compétence des communautés et des régions peuvent bénéficier d'une exonération des cotisations patronales, mais aussi concernant la mesure dans laquelle le régime juridique de la loi du 10 avril 1995 est applicable aux membres du personnel des autorités susmentionnées. Ce point sera à nouveau abordé lors de l'examen des articles 3 et 6 du projet (voir ci-après, les observations 7 et 11).

EXAMEN DU TEXTE

Article 2

4. Selon l'article 3, § 1er, alinéa 1er, en projet de la loi du 10 avril 1995 (article 2, 1°, du projet), le droit au départ anticipé à mi-temps ne s'applique qu'aux membres du personnel qui ont atteint l'âge de 55 ans. Le projet maintient ainsi une différence de traitement sur la base de l'âge des intéressés.

⁽⁴⁾ La compétence fédérale en matière d'emploi semble jouer un rôle moins important dès lors que la loi du 10 avril 1995 ne prévoit plus aucune obligation de remplacer par d'autres personnes les membres du personnel qui font usage des droits visés dans la loi. Voir les articles 5, 9, § 1er, 10^{quater}, § 1er, et 12, § 1er, de la loi.

À cet égard, le Conseil d'État estime devoir rappeler une observation qu'il a formulée sur le projet devenu la loi du 23 décembre 2005 relative au pacte de solidarité entre les générations:

"2. Nombre de dispositions du projet de loi soumis pour avis comportent une différence de traitement. Selon une jurisprudence constante, notamment de la Cour d'arbitrage, les règles constitutionnelles d'égalité et de non-discrimination n'excluent pas que soit établie une différence de traitement entre des catégories de personnes, pour autant que cette différence soit fondée sur un critère objectif et raisonnablement justifiée. L'existence d'une telle justification doit s'apprécier au regard du but et des conséquences de la mesure ainsi que de la nature des principes applicables à la matière; les principes d'égalité et de non-discrimination sont violés lorsqu'est établie l'absence de lien raisonnable de proportionnalité entre les moyens utilisés et le but poursuivi.

Chacune des distinctions opérées dans le projet devra dès lors pouvoir être dûment justifiée. C'est en particulier le cas en ce qui concerne la différence fondée sur l'âge⁽⁵⁾. Pour instaurer une distinction fondée sur l'âge (...) dans le cadre de la politique sociale, il faut en outre tenir compte de la directive 2000/78/CE du Conseil du 27 novembre 2000 portant création d'un cadre général en faveur de l'égalité de traitement en matière d'emploi et de travail, notamment de l'article 6, paragraphe 1er, alinéa 1er, ainsi que de la jurisprudence de la Cour de justice des Communautés européennes en la matière. Selon la Cour de justice, favoriser l'insertion professionnelle des travailleurs âgés au chômage peut, en principe, être considéré comme justifiant «objectivement et raisonnablement» une différence de traitement fondée sur l'âge. Bien que les États membres disposent incontestablement d'une large marge d'appréciation dans le choix des mesures susceptibles de réaliser leurs objectifs en matière de politique sociale et d'emploi, les moyens mis en œuvre pour réaliser cet objectif légitime doivent être «appropriés et nécessaires»⁽⁶⁾.

L'exposé des motifs devrait fournir les précisions nécessaires sur ce point. Il appartient en définitive à la Cour d'arbitrage d'apprécier de telles mesures au regard des conditions précitées"⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Pour un exemple de cas dans lequel la Cour d'arbitrage a jugé que le lien de proportionnalité entre la limite d'âge imposée et le but poursuivi faisait défaut, voir: Cour d'arbitrage, 5 octobre 2005, n° 152/2005, cons. B.8 (note 8 de l'avis 39.420/1/2).

⁽⁶⁾ C.J.C.E., 22 novembre 2005, Mangold, n° C-144/04, points 59-64 (note 9 de l'avis 39.420/1/2).

⁽⁷⁾ C.E, section de législation, avis 39.420/1/2 des 22 et 23 novembre 2005 sur le projet devenu loi du 23 décembre 2005 relative au pacte de solidarité entre les générations, *Doc. parl.*, Chambre, 2005-06, n° 51-2128/1, (111), 115-116.

5. L'article 3, § 2, alinéa 1er, seconde phrase, en projet de la loi du 10 avril 1995 (article 2, 2°, du projet) reproduit la disposition figurant actuellement à l'article 3, § 2, alinéa 1er, troisième phrase, de la loi susmentionnée. Interrogé sur la question de savoir si cette disposition ne deviendra pas sans objet à la suite du régime en projet, le délégué du gouvernement a déclaré ce qui suit:

"De wijziging van artikel 3, § 2, eerste lid, van de wet van 10 april 1995 heeft tot doel de onomkeerbaarheid van de aanvraag voor de halftijds vervroegde uittreding te schrappen. Bovendien wordt een § 4 ingevoegd waaruit duidelijk blijkt dat een einde kan gesteld worden aan het stelsel van de halftijds vervroegde uittreding. Zodoende is het niet langer nodig om in artikel 3, § 2, eerste lid, de mogelijkheid te voorzien om te kunnen overstappen naar een ander systeem van vervroegde uittreding of verlof voorafgaand aan de pensionering."

Compte tenu de cette explication, la seconde phrase de l'article 3, § 2, alinéa 1er, en projet doit être omise.

6. Le Conseil d'État relève que, dès lors que l'autorité fédérale n'est pas compétente pour régler le statut du personnel des provinces et des communes (cf. supra, observation 3), les modifications en projet de l'article 3 de la loi du 10 avril 1995 ne s'appliquent pas à ce personnel. Il appartiendra à chacune des régions d'apporter éventuellement ces modifications dans le texte de la loi du 10 avril 1995 qui leur est applicable ou de prévoir que les modifications apportées par la loi en projet s'appliquent également à ce personnel ou encore d'intégrer ces modifications dans les statuts qui régissent spécifiquement ce personnel.

Article 3

7. Interrogé sur le sens précis de l'article 3, le délégué du gouvernement a déclaré ce qui suit:

"Artikel 4 van de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, heeft per 1 januari 2002 de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 gewijzigd, in die zin dat de gewesten voortaan bevoegd zijn voor de organieke wetgeving op de gemeenten en provincies. Weliswaar werden een aantal uitzonderingen voorzien. Als gevolg daarvan gingen automatisch ook de

.../...

(beleids)bevoegdheden inzake de rechtspositieregeling van het personeel van de gemeenten en de provincies over van de federale overheid naar de gewesten. Zodoende is het aan het gewest om eerst in te stemmen met de (gewijzigde) voorwaarden om de federale vrijstelling te genieten.

Het is om deze reden dat artikel 3 van het ontwerp voorziet dat artikel 13 van de wet van 10 april 1995 uitgebreid wordt tot de overheden vermeld onder de titels II en III (de gemeenten, de provincies en hun bedrijven) waarop deze titels niet langer van toepassing zouden zijn. Zodoende zullen deze overheden niet automatisch gebruik kunnen maken van de nieuwe regeling inzake de halftijds vervroegde uittreding, maar kunnen zij zich wel aansluiten, indien zij natuurlijk door hun voogdijoverheid gemachtigd worden."

Comme il a été précisé ci-dessus, il n'appartient plus à l'autorité fédérale de décider si les dispositions de la loi du 10 avril 1995, dans la mesure où elles concernent le statut du personnel des provinces et des communes, sont encore ou non applicables à ce personnel: la décision relève de la compétence exclusive des régions. Tant que celles-ci ne prennent pas de mesures dérogeant aux dispositions de la loi du 10 avril 1995, qui régissent leur régime juridique, ces dispositions continuent de s'appliquer pleinement au personnel visé. L'autorité fédérale n'est compétente que pour décider dans quelle mesure une exonération des cotisations patronales est accordée.

La disposition en projet laisse pourtant supposer que, pour le personnel des provinces et des communes, le régime juridique, c'est-à-dire la reconnaissance du droit à un départ anticipé à mi-temps et du droit à la semaine volontaire des quatre jours, et leurs modalités est dorénavant soumis à l'application des dispositions du titre V de la loi, et dépendrait donc d'une demande de la région concernée et d'un assentiment donné par arrêté royal. Afin d'exclure cette hypothèse, mieux vaut remplacer l'article 3 du projet par une disposition ajoutant l'alinéa suivant à l'article 13 de la loi:

"Dans la mesure où les titres II et III comportent des dispositions qui s'appliquent aux provinces et aux communes, y compris aux régies provinciales, aux régies provinciales autonomes, aux régies communales et aux régies communales autonomes, les dispositions de ces titres qui concernent l'exonération des cotisations patronales ne valent pour ces autorités que pour autant que ces dispositions leur aient été expressément déclarées applicables en application de l'article 14."

Article 4

8. Selon l'article 14, alinéa 2, en projet, de la loi du 10 avril 1995, la demande collective doit émaner de la région, non seulement pour les communes et les provinces (ainsi que les établissements publics et les associations de droit public qui en dépendent), mais aussi pour les centres publics d'action sociale.

Eu égard à l'article 5, § 1er, II, 2°, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, ce ne sont cependant pas les régions mais les communautés qui sont compétentes pour régler le régime juridique du personnel des centres publics d'action sociale ⁽⁸⁾.

9. Dans l'avis précité sur le projet devenu la loi du 3 décembre 1997, le Conseil d'État a observé ce qui suit au sujet de la "demande collective":

"3. L'article 3, 2°, du projet donne une définition de ce qu'il y a lieu d'entendre par «demande collective», à savoir, «la demande émanant de l'autorité compétente pour la tutelle des autorités administratives précitées». Cette définition pourrait donner l'impression que sont visées en l'espèce les autorités intervenant au nom des communautés et des régions, qui exercent la tutelle administrative des administrations subalternes visées, et que le législateur fédéral empiète en l'occurrence sur le domaine des communautés et des régions. En outre, telle n'apparaît même pas être l'intention des auteurs du projet. Dans leur optique, la «demande collective», tendant à bénéficier des règles en matière de redistribution du travail, peut être introduite au nom de plusieurs ou de tous les centres publics d'aide sociale et autres administrations relevant des provinces et des communes (...) par les organes des pouvoirs publics, qui en vertu des règles organiques fixées par les communautés et les régions sont précisément compétents à cet effet, conformément aux modalités prévues par ces mêmes règles.

Il conviendrait, dès lors, d'adapter la disposition en ce sens" ⁽⁹⁾.

Cette observation garde également sa pertinence à l'égard du projet à l'examen. Vu notamment l'observation 8, il semble pouvoir s'écrire à l'article 14, alinéa 2, en projet: "... seule une demande collective peut être introduite. Par demande collective, on entend une demande émanant de l'autorité compétente de la communauté ou de la région concernée au nom d'une ou de plusieurs des autorités administratives précitées".

⁽⁸⁾ Voir, notamment, Cour d'arbitrage, 20 février 2002, n° 43/2002, cons. B.5.1.

⁽⁹⁾ C.E., section de législation, avis 26.095/1 du 18 février 1997, précité, p. 13.

Article 6

10. D'un point de vue légistique, on observera que l'article 6 en projet se présente comme une disposition autonome et, donc, pas comme une disposition modificative de la loi du 10 avril 1995. Dans sa rédaction actuelle, la disposition est inutilisable dès lors qu'elle se réfère à "la présente loi", ces termes semblant devoir se comprendre tantôt comme la loi en projet tantôt comme la loi du 10 avril 1995.

En outre, il semble découler de la formule utilisée au paragraphe 1er ("produit ses effets le ...") que l'intention est de faire rétroagir la loi en projet. La question se pose de savoir s'il se trouve effectivement une justification suffisante à cet effet.

11. L'attention du délégué du gouvernement ayant été attirée sur ces deux aspects, celui-ci a déclaré qu'initialement, l'intention était de donner un effet rétroactif limité à l'assouplissement en projet du système de départ anticipé à mi-temps, mais qu'il s'est avéré entre-temps que cela ne serait plus opportun. Le délégué a ensuite proposé un nouveau texte pour l'article 6:

"À l'article 27 de la même loi, modifié par la loi du 3 décembre 1997 et les arrêtés royaux des 3 octobre 2003, 1er février 2005 et 22 février 2006, il est inséré un § 4, rédigé comme suit:

«§ 4. Les demandes de départ anticipé à mi-temps introduites avant la date d'entrée en vigueur de la loi du @ modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public, sont régies par les dispositions de la loi du @ modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public.

Les départs anticipés à mi-temps en cours à la date d'entrée en vigueur de la loi du @ modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public se poursuivent sur la base des dispositions de la loi du @ modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public.

Par dérogation aux alinéas 1er et 2, pour les autorités administratives visées à l'article 14, alinéa 2, les départs anticipés à mi-temps restent régis par les dispositions en vigueur le jour précédant la date d'entrée en vigueur de la loi du @ modifiant la loi du 10 avril 1995 relative à la redistribution du travail dans le secteur public aussi longtemps qu'ils n'ont pas fait l'objet d'une demande collective conformément à l'article 14, alinéa 2.»"

.../...

Les alinéas 1er et 2, en projet, de ce texte appellent les observations suivantes:

- dans l'alinéa 1er, en projet, il faut écrire *in fine*: "... sont régies par les dispositions de la présente loi, telles qu'elles ont été modifiées par la loi précitée du @";
- dans l'alinéa 2, en projet, il faut écrire *in fine*: "... continuent d'être régis par les dispositions de la présente loi, telles qu'elles ont été modifiées par la loi précitée du @".

Vu l'observation relative à la compétence de l'autorité fédérale (observation 3 ci-dessus) et étant donné qu'il ne paraît pas y avoir de raison de limiter la mesure transitoire pour les provinces, communes et centres publics d'action sociale aux départs anticipés à mi-temps, mieux vaut par ailleurs rédiger l'alinéa 3 en projet comme suit:

"Par dérogation aux alinéas 1er et 2, l'exonération des cotisations patronales concernant les départs anticipés à mi-temps et la semaine volontaire de quatre jours continue de s'appliquer aux autorités administratives visées à l'article 14, alinéa 2, à condition que les départs anticipés à mi-temps et la semaine volontaire de quatre jours répondent aux dispositions des titres II et III, dans leur version en vigueur le jour précédant la date d'entrée en vigueur de la loi précitée du @, tant que cette exonération n'a pas fait l'objet d'un arrêté royal pris en application de l'article 14, alinéa 1er."

La chambre était composée de

Messieurs	J. DE BRABANDERE	président du Conseil d'État,
	P. LEMMENS,	président de chambre,
	J. BAERT,	conseiller d'État,
	J. VELAERS,	assesseur de la section de législation,
Madame	A.-M. GOOSSENS,	greffier.

Le rapport a été présenté par M. B. WEEKERS, auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. M. VAN DAMME, président de chambre.

LE GREFFIER,

LE PRÉSIDENT,

A.-M. GOOSSENS

J. DE BRABANDERE